

BUCUREȘTI

Orice reproducere fără indicarea izvorului e oprită.

Sângele nostru...

În veacul nostru al tuturor nevoiașilor, al nervilor discordați, al pacificatorilor fricoși cari se zic umani, al luptătorilor cu... paragrafi, sângele omenesc vărsat pentru o idee nu mai are preț, sau mai bine zis, are un preț exagerat de mare, negustoresc. E ceva bestial să vezi curgerea lui — se zice. Nu are nici un rost să-ți deschizi vinele tale, spune filozoful nespus de înțelept al vremurilor noastre, câtă vreme poți să aștepti în liniște evoluția firească a lucrurilor. În lumea aceasta totul este determinat de anumite legi fatale, pe cari nu le poți schimba tu, biată roțiță lipsită de voință liberă, sucită în această mare mașinărie a universului. Nimic nu poți să schimbi prin violență. Din pricina aceasta nu trebuie să fii niciodată brad care nu se poate mlădiă după vânt. E cu mult mai util, și pentru tine și pentru societate, să fii iederă cuminte care se împletește cu mii și mii de șiretlicuri de arborele acestei vieți. O, ferește-te totdeauna de vertiginos... Nu te aruncă cu punerea capului în prăpastie, când poți foarte ușor să te arunci căzând în picioare ca pisica.

Aceasta este morala curentă, utilitaristă și în mare parte... adevărată. Dar totuși, nimic nu poate să fie mai frumos, mai adânc omenesc, ca moartea pe câmpul de luptă. Nimic nu poate fi mai măreț ca jertfa de sânge pe care o poate aduce un sfânt pentru credința lui. Gândul fiecăruia dintre noi poate să sboare la acel veac de mijloc, îndepărtat de noi nu atât prin timp cât prin moravuri, când cavalerul eră în stare să moară fără șovăire pentru Hristos și pentru o femeie. Acești oameni erau mai întregi decât noi, nu atât

de fini în orice caz, dar mai plini de poezie, de avânt, de ideal. Sângele lor a curs atât de des și atât de mult, încât îți pare că numai din el a putut să răsară civilizația noastră.

Astăzi un războiu smulge congresele furtunoase ale pacifiștilor și un duel, dacă a izbutit să treacă peste nămolul proceselor verbale, atunci desigur izbutește să producă câteva picături de sânge albastru din nasul vr'unui beligerant. Spada, în mâna omului modern, este ceva caraghios, ceva ce se aseamănă cu chipul obișnuit al cărților din școlile primare, în care vezi pe copil cu pălăria tatălui său. Câte o crimă politică dacă face societatea noastră să mai ciulească din urechile ei pleoștite.

Crimele politice!

O crimă politică nu poate fi judecată niciodată cu măsura obișnuită. În ea este eroism, care dovedește o mare putere morală. Dacă o astfel de crimă e făcută conștient și fără nici un gând ascuns, atunci ia proporțiile unui mare act omenesc. Cum zic, dacă este făcută conștient și fără nici un gând ascuns și dacă autorul ei nu face parte din societatea ungurească de astăzi, societate coruptă de năpădirea Evreilor.

În o astfel de societate crima politică este o adevărată crimă, adecă ea nu trece peste hotarul crimelor obișnuite. Căci ce a făcut acel Iuliu Kovács, în camera ungurească?... Să cetim gazetele din Budapesta. Bietul de el eră pe marginea prăpastiei. Creditorii îl strângeau de grumazi. El simția că nu peste mult va trebui să cadă în mizerie, dacă cumva nu se va hotărî să-și curme firul vieții cu un glonte de revolver. Într'un mo-

ment de desperare, ce i-a putut trece prin cap?! Ceeace poate să-i treacă unui om de rassa lui. Dacă mor eu, și-a zis, dacă trebuie să mor, atunci n'am decât să-mi asigur și un folos pe urma acestei morți. N'am decât să-l omor și pe Tisza, cea mai odioasă figură parlamentară de astăzi. Lumea mă va proslăvi și în chipul acesta voi ajunge, nu numai un erou național, dar și un erou al parlamentarismului european. Eu, Iuliu Strasser-Kovács, voi fi pomenit în veci de veci. Și... zis și făcut, după cum se știe. Adecă, pentru istorie mai însemnă aici, că deputatul ungar a ținut foarte mult să-i trimită și Împăratului veste despre această faptă a lui, veste prin o scrisoare, care pentru mai multă siguranță a fost trimisă și unui ziar unguresc, nu cumva să se piardă prin cancelaria cabinetului împărătesc și lumea să nu știe pentru ce s'a jertfit Kovács.

O, nu, o astfel de crimă nu poartă nimic din pecetea eroului. O astfel de crimă este și o crimă morală, care dă drept derbedeilor să omoare oameni, fără nici o justificare superioară a faptei lor grozave. O astfel de crimă se pedepsește nu numai de legile omenesci, dar și de justiția neîndurată a sorții: Kovács n'a murit după ce s'a... sinucis. Doftorii i-au scos glonte din cap și el, după toate probabilitățile, va trăi nefericit mai departe, luptându-se cu mizeriile acestei vieți și cu numeroșii lui creditori...

Sângele omenesc se poate vărsa oricând, dacă cere trebuința. El trebuie chiar să se verse când nimic nu poate să mai întârzie apropierea clipei supreme. Dar din el nu se poate face nicicând negustorie. Specula și curățenia sângelui se exclud, întocmai ca iubirea și banul. Sângele omenesc vărsat, numai atunci poate să aibă un preț când deodată cu scurgerea lui dealungul tâmpelor sufletul poate să sboare spre cer cu aripa hordină și fără nici o povară a păcatelor, jertfa lui trebuie să fie curată ca o fecioară.

* * *

Rândurile aceste îți vin în condei când vezi sbuciumul sec al societății ungurești de astăzi, care, într'un moment atât de hotărîtor pentru ea, nu-și poate găsi un erou mai demn decât Iuliu Kovács, un jidov boțezat. Dar rândurile aceste îți vine să le scrii și gândindu-te la noi, la frământările noastre mari, la luptele noastre fără nici un rezultat real, la sporovăielile noastre răsvrătite. Oare noi am fi putut da în niște împrejurări analoge, un adevărat erou? N'ai putea răspunde hotărît. Ne tot lăudăm cu blândețea poporului nostru, cu spiritul nostru de ordine, cu năzuințele noastre pașnice. Nu este adunare populară în care solgăbirăul să nu încaseze câteva vorbe măgulitoare despre aceste calități eminente ale noastre. S'ar părea că suntem un popor trecut de limita obișnuită a civilizației, că suntem extrem de obosiți, că suntem sensitivi ca o mimosă, că o mică rană la deget ne înspăimântă și ne deprimă ca pe niște nemți extrafini. Și dacă ar fi așa?!... Dar în noi curge sânge de iobag supus și umilit, pe care loviturile în loc să-l întărească, îl zăpăcesc și-i ridică mâna la pălărie. Sufletul nostru n'are cutremurări adânci, n'are valuri mari cari să se ridice până la cer, nu este plămădit din materia puternică a eroilor shakespeare-iani...

*

Cuvintele aceste să nu fie răstălmăcite. Ele nu au alt rost decât al unei constatări. Ele nu pot decât să lămurească actuala noastră demnitate națională. Nimeni nu poate să dorească moartea semenului său numai de dragul ei. Un popor însă trebuie să aibă în vinele lui acel sânge virgin, gata oricând să se verse pentru libertatea desăvârșită, altcum e condamnat să se sfârșească fără a însemna ceva în istorie. Nu sângele vărsat poate să-ți producă o mulțumire sufletească, ci faptul că cineva are puterea morală să și-l verse pentru binele obștesc. Cine poartă în el un astfel de sânge e viu și pornit pentru orice acțiune mare, sub orice raport.

E. G.

Poveste.

1.

„Sus pe culme 'n vizunia
Fermecatului izvor,
Sunt bălauri, duhuri rele
Visul e stăpânul lor.
Nu te mai urcă, coboară
Muntele e fermecat.
Tu, de nu ești cumva zână
Ești copilă de 'mpărat.
Pânza de păianjen pare
Deasă lângă haina ta,
În opinci ca de mătasă
Cum o să te poți urcă?”

2.

E ca 'n biserică 'n pădure
Atâta umbră și răcoare,
Altarele sunt pietrii sure,
Ce moale-i iarba sub picioare.
Teii 'nfloresc pe luminișe
Jos de bujor e roșu locul,
Priveghitori cântă 'n tufișe
Atârnă greu de floare socul.
O dac' aci e visul rege
A visului împărăție,
Până la moarte să mă lege?
Decât să fiu de-ai mei silită
Mireasa celui ce nu-mi place,
Mai bine vreau de vis răpită
Pe culme sus să găsec pace.
Gândind așa fata se duce
Făr' a vedeă stânci și ruine,
Pe căile ce se fac cruce
E umbra nopții care vine.

3.

E noapte-acum, în vizunie
Sub feregi mari plânge-un izvor,
Se 'nclină peștera surie
Ca un altar asupra lor.
Prin bolta brazilor rărită
Străbate luna pe-un podmol,
Pe care doarme-acum sdrobotă,
Desculță și cu trupul gol.
Alături țărăie izvorul,
Vin căprioarele să bea;
Și bufnițele-și opresc sborul
Se uită spărios la ea.

Coboară visele fugare
Ori trec pe nori trandafirii
Cătră cetatea lor din zare
Necunoscută de cei vii.

4.

După miezul nopții vine
Zâna codrilor în crâng,
Căci ea numără și-adună
Florile care se stâng.
Sfetnicul ei vânt de vară
Credinciosul zânelor
Duce știre la 'mpăratul
Că e zâna la izvor;
Că vis-împărat în taină
E cu zâna cununat
Găsind la izvor o fată
Zâna rău s'a mâniat.
Temându-și a ei iubire
Prepuielnică și rea,
A fermecat biata fată
Făcând o floare din ea.
S'au certat apoi cu vântul
Și să plece l-au oprit,
Dar neprevestit de nime
Împăratul a sosit.

Împăratul știă bine
Că e fata la izvor,
Vise duseseră știrea
Până la stăpânul lor.
O amenință pe zâna
Zicând „o să-ți pară rău,
Spune-mi ce-ai făcut din fată
Desleagă farmecul tău“.
„Acum nu pot, împărate,
Mai întâi caută să-i fac
Pentru ziua cea de mâne
Haine mândre s'o îmbrac“.
Îi răspunse ea isteată
Și plecă cu el în sbor
Lăsând floarea 'n vizunie
Să 'nflorescă la izvor.

Toți păianjenii la lună
Țeseau pânza de urzică
Și-au țesut zâna nebună
De-mânie și de frică.

Pe la răsărit de soare
Isprăvise haina nouă.
A deşteptat fata floare
Încă umedă de rouă,
I-au dat haine și-au zis: „pleacă
Și coboară la vreun sat
Ori de nu, în loc de floare
Te fac șarpe 'nveninat“.
„Lasă-mă mai bine floare“
Zise fata lăcrămând,
„Tot mai bine sus la soare
Decât șarpe sub pământ.“
I se făcù zânei milă
Și-i zise „te poți schimba
Când în floare când în fată
Dacă-mi juri că vei plecă“.

6.

Joară fata și se duce
Până la apus de soare.
Pe-o colină 'ntre mesteceni
Se preface iar în floare.
Printre crengile-argintate
Vede luna cum răsare,
Dinspre codru spre colină
Venii un voinic călare,
El oprește, se coboară
Leagă calul de-o tulpină
Scoate fluierul din traistă
Cântă pare că suspină,
Tace-apoi privind departe
În amurg peste câmpie,
Tinde mâna, rupe-o floare
De și-o pune 'n pălărie.
Pleacă iar de frâu cu murgul
Cătră casă pe răcoare,
Fluierându-și încet doina
Duce cu el fata-floare.

7.

Bordeiul lui stă singuratic
Sub stâncă fără de vecini
Fântâna străjuia 'n ogradă
Și 'n jurul ei gardul de spini.

Cu traista plină de merinde
Abia să luminează de zi,
Pleacă voinicul iar la muncă
Cu murgul lui a doua zi.

Dar în bordeiul singuratic
O stea de munte zace 'n prag,
Căzuse de unde fu prinsă
În clipa unui dor pribeag.

Sub grinda joasă, afumată
Sub care eri au fost intrat
Ca floare, stă acum uimită
Copila unui împărat.
Dar cum se minună voinicul
Sosind acasă pe 'nserat:
Cine-i făcuse foc pe vatră,
Și cine-i asternuse pat?

Trecur' așa mai multe zile
Căsuța lui acum eră
Albă ca o bisericuță
De-ți eră drag să stai în ea.
Doar sunt nebun, gândi voinicul
De văd în casa mea ce nu-i
Om, cum ar fi putut să intre
Când toate ușile le 'ncui!
Odată isprăvind de coasă
Pe când eră soarele sus,
Cuprins de dor să afle taina
Acasă repede s'au dus.
Da spre livezi o ferestruie
Voinicul merse drept la ea,
Văzù la vatra lui o zână
Cum păru lung și-i împletea.

Când a intrat fără de veste
Surăse fata, se roși;
Simțea acum că-l așteptase
De multă vreme zi de zi.
„Să-mi spui ești fată ori vreo zână?“
A întrebat-o el uimit.
Cu glas tremurător copila
Amarul și l-a povestit.
„De vrei să fii împărăteasă
Pe-acest sălaș la noi în sat,
Dă-mi mâna, tu să-mi fii mireasă!
Îmi pare că sunt împărat.“

S'a adunat o nuntă mare,
Erau un sat întreg cu toți,
Noi cari am înțeles povestea
Suntem nepoți și strănepoți.

Maria Cunțan.

Strămoșii.

— Bună dimineața!

— Bună 'mneața.

Advocatul Vasile Popa studiă adâncit niște acte. N'avea vreme să-și arunce ochii înspre ușe, iar glasul umilit care-l salută nu prea cerea un răspuns mai împlinit.

— Bună dimineața, repetă streinul. Advocatul își vedeă însă mai departe de treabă. Slobozeă din când în când suluri groase de fum din țigară și sublinia tacticos cu creionul pasagii dealungul coalelor de hârtie pe cari le cetea.

— Bună dimineața, domnule Popa! Nu mă mai cunoști? Îndrăzni să mai vorbească streinul, încându-și cuvintele din urmă într'un cârâit prelung de tusă.

Advocatul îi aruncă două priviri lungi, fără să-l vadă:

— Te-oi fi cunoscând. Stai puțin.

Streinul își potrivea în jurul trupului sdrențele cari se vor fi chemat odată haine și se așeză pe un scaun lângă ușe. Mai tuși odată și începă să-și plimbe ochii prin odaie; niște ochi tulburi și neliniștiți de om bețiv. Tremură în restimpuri din buza de dinjos, își umflă nările subțiri, par'c'ar fi voit să-și însușească într'o clipă tot ce se află în jurul lui: scaunele scumpe, polițele cu cărți, masa de scris, ceasul de pe perete, tablourile și fotoliul pe care ședeă avocatul.

— Și zi' te cunosc. De unde ești?

Streinul tresări. Advocatul cetia mai departe.

— Hm, dintr'un sat cu dumneata.

Advocatul s'a întors dintr'odată, cu fotoliu cu tot.

— Dintr'un sat cu mine?

Abia acum își luă osteneala să-l privească amănunțit.

— Cum te chiamă?

— Alexandru Fântână.

— Alexandru Fântână?... Nu mai vorbi, omule, pe Alexandru Fântână... îl... cunosc.

În vremea cât a rostit aceste vorbe a început să-și reconstituie din ruina care stă înaintea lui pe vechiul lui prietin și protector. Nasul acesta roșietic astăzi, fruntea brăzdată,

dar largă și vorbitoare, par'că ar aduce puțin, își zicea în gând.

— Dar, nu se poate, grăi tare și hotărît, nu poți să fii Alexandru Fântână.

Îl cercetă încă cu privirile. E adevărat că fostul lui coleg de școală își pierduse într'o anume clipă urma, dupăce își cheltuise toată averea moștenită dela părinți. E adevărat, dar trebuia să fi murit, să se fi sinucis. Așa credeă avocatul.

— Știam că n'ai să mă mai recunoști, murmură Fântână cu un zâmbet amar pe buze, m'am schimbat mult. Dar sunt eu, tot cel vechiu, adecă...

— Tu să fii, Alexandre?!

— Eu, eu.

Advocatul se uită la el lung. Și-a așezat palmele pe genunchi și nu-și mai luă privirile de pe el. Ca în lumina unui fulger i-a răsărit în minte tovarășul de odinioară de pe băncile școlii: un băiat voinic, un adevărat ficior de țăran, cu privirile limpezi și pline de inteligență, care-l ocrotea din toată puterea lui intelectuală și bănească, căci părinții lui erau cei mai bogați oameni din sat; neam de neamul lor au fost boierii satului. Acesta să fie Alexandru Fântână? Pe fața avocatului s'a întins un zâmbet lung de mirare dureroasă.

— Da, eu sunt și am venit să văd ce mai faci, continuă Fântână, simțind cum i se înfig în suflet, ca niște sulițe aprinse, gândurile avocatului.

— Pe cum vezi, am ajuns la aman. Știi că mi-am mâncat averea și viitorul... Astăzi sunt cerșitor în toată legea.

Îi tremurau pleoapele.

— Nu trebuie să cercetezi mult ca să vezi, zise, schițând un gest nervos cu mâna peste sdrențele cari îl acopereau.

Advocatul nu se mai putea desmeteci:

— Dar cum ai putut ajunge așa, Alexandre, pentru Dumnezeu?!

— De, știu și eu, vreun blestem.

— Nu-mi vine să-mi cred ochilor.

— Eu cred, fiindcă mă văd în fiecare zi. Cu sdrențele astea mă culc, cu astea mă școl.

Ar fi foarte greu să cred că visez. Dar, să le lăsăm astea... Văd că te-ai așezat bine. Am auzit că te-ai însurat cu noroc și-ți merge minunat. Ți-a ajutat Dumnezeu, fiindcă totdeauna ai fost om harnic și chibzuit. Știu de pe când eram la... școală.

Aici i s'a tăiat glasul răgușit. Obișnuita tusă, acum binefăcătoare, i-a curmat șirul vorbei, l-a mântuit de zămislirea în cuvinte a vârtejului de aduceri aminte cari îi gâlgăiau în creier. A tăcut, ținându-și privirile în pământ.

Pe avocat l-a cuprins o jale adâncă, o milă nesfârșită și un sentiment arzător de rușine: Cum nu s'a gândit el niciodată până acum la binefăcătorul lui de odinioară, care i-a stâmpărat de atâtea ori foamea lui de băiat sărac și i-a ajutat să se ridice pe culmea valului, de unde el a căzut acum în cea mai neagră adâncime? În tulburarea care-i frământă sufletul, nu putea ajunge la o vorbă hotărâtă, la un gând lămurit.

— Dar acum de unde vii?

Alexandru a început să râdă:

— Din lume.

Râsul acesta părea că răspunde valurilor cari se sbăteau în pieptul avocatului.

— Din lume, frate, din lumea largă. De unde-aș putea să vin?! Dar, văd că ești foarte ocupat...

— Cum, se poate, Alexandre? Iartă-mă, dar la început nu te-am cunoscut. Te rog să mă ierți... uite...

— Mai bine să-ți spun scopul venirii mele. Cred că-l ghicești.

— Dar Alexandre, pentru Dumnezeu, stai să vorbim cum se cade.

— Nu, nu. Ce să mai vorbim?!

Pe fața lui Fântână se desenau umbre de neliniște:

— Ce-am mai putea vorbi?!

— Dar Alexandre, dragă, eu... eu sunt un prietin al tău, un prietin vechiu. Tu trebuie să știi că eu nu te pot lăsa numai așa d'aici. Eu îți sunt dator cu o răsplată. Nu, nu, nu se poate. Te rog, uite, să stai la mine, să-ți fac un rost, să-ți caut o slujbă. Da, da, o slujbă din care să poți trăi cinstit.

— Hm, dragă prietino, eu îmi am slujba mea demult și, te asigur, trăiesc foarte

cinstit din ea. Nu fur, nu omor, cum fac ceilalți.

— Dar cum?...

Liniștea și hotărîrea cu cari a spus vorbele din urmă, i-au tăiat avocatului orice cuvânt de împotrivire, l-au pironit cu mâna în vânt, așa cum cercă să argumenteze din tot sufletul.

Alexandru Fântână și-a răzimat cotul pe genunche și barba în palmă. Prin mijlocul frunții i-a răsărit o dungă puternică, care-i umbrea întreagă fața. Stă așa nemișcat, cu privirile fixe. Par'că aproape se simțea răboiul patimilor lui sufletești.

— Alexandre, șopti avocatul desmărmurit.

Fântână îl privi îngrozitor de liniștit.

— Dă-mi, dă-mi niște bani... Aș vrea să mânânc undeva. Dă-mi, că... plec încă astăzi d'aici.

— Alexandre, eu îți dau bucuros, dar să mai vii pe la mine, să...

— Nu, nu, lasă.

Avocatul s'a îndreptat spre cassa cu bani. Fântână i-a ochit dintr'o privire întreg trupul durdului și s'a gândit la vremurile când îi împrumută paltoane să nu înghețe. Avocatul a deschis cassa. Lui Fântână i s'a făcut negru pe dinaintea ochilor. Într'o clipă i s'a intru-chipat în minte casa sărăcăcioasă, dărăpănată de ploii și de vremuri, din care a plecat binefăcătorul lui de astăzi, casa cu toată mizeria ei strigătoare, cu caprele ei flămânde, cu găinile ei cari colindau pe la toți vecinii, cu ochiul ei de fereastră mic și închis totdeauna. Alături, casa lui strămoșească, casa boierilor satului, cu tot belșugul ei, care i-a alintat tinerețele și i-a înseninat sufletul; plugul lor cu patru boi, casa lui cu toate bogățiile ei, cu icoanele ei scumpe de argint. Iată, iată, din colțul acela răsare și chipul moșului său: un țăran bătrân, cu pletele albe, cu ochii vineți și mulțumiți. Din chipul lui se cetește deslușit mândria omului chiabur, născut și trăit chiabur. Chipul acesta par'că vorbește, par'că muștră.

Avocatul a închis cassa. S'a întors cu un pumn de bani de argint:

— Ține Alexandre, dar...

Ochii lui glăsuiău o milă adâncă. Ai lui Fântână s'au umplut de lacrimi. A întins

mâna, căutând-o pe cea tremurătoare a... cerșitorului.

— Bogdaproste!...

Îi flutură pe buze acest cuvânt pe care l-a auzit de atâtea ori, dar nu l-a zis. A strâns în pumn argintul, l-a strâns tare, apoi cuprins de o putere nevăzută, care i-a săgetat mâna

dreaptă, și-a desfăcut degetele pe rând și cu o mișcare a celei de pe urmă sforțări ne-bune, l-a risipit pe jos.

La ușe s'a oprit puțin, a aruncat o privire căutătoare asupra avocatului uluit și a plecat legănându-se, fără să știe că a făcut un gest care nu mai putea fi al lui.

Veniamin Negru.

Cântec.

Sunt singură, păharu-i plin
Și-o mână aspră mi-l îmbie,
Doar' înc'un picur de venin
Și-l sorb apoi cu lăcomie.

Beția asta s'ar curmă,
Cum totul trece și se curmă,
Vai, numai tu de n'ai vărsă
În cupă stropul de pe urmă.

Ecaterina Pitiș.

Povestea unei vieți.

Roman de I. Agârbiceanu.

(Urmare.)

Vremea trecea încet, deși oamenii erau mereu agitați. Urmăreau pe ferești pe cei cari mergeau să-și deie votul, priveau lumea din oraș care se grămădise în piață cu toată vremea slabă de-afară, râdeau de bădicul Simionaș, care trăsesese cu sete la măsă.

Căci bădicul Simionaș fusese între cei dintâi cari sărind peste garduri, tupilându-se prin grădini, ajunseră în tabăra Românilor. Trăsărit puțin din firea lui, întărâtat de ofițerul care nu-l lăsase să intre în oraș, amețit și de beătură, Simionaș nu mai vorbea decât ungurește. Spunea adecă vorbe pocite din cari nu se pricepea mai nimic.

„Io hodnaghi, io porunci, vașarheli, vașarheli“. Numai cuvântul din urmă se pricepea. În orașul acesta (Târgul-Murășului) își făcù, pe vremuri, miliția bădicul Simionaș. Accentul pe cuvinte însă totdeauna îl puneă aspru, ungurește, pe silaba întâi. Umblă clătănându-se dela un grup la altul și cercă să le arete cum l-a respins ofițerul. Ofensa aceea se părea că nu mai vrea să-i iese din minte.

De câteori se întorceau alegătorii din vreun sat dela urnă, cei din birt întrebau cu nerăbdare: Cum stăm?

„Noi o sută patruzeci, ei o sută.

— Noi două sute optzeci, ei două treizeci.

— Noi șase sute, ei cinci sute douăzeci.“

Vremea fù mereu schimbăcioasă. Ochiă câteodată și soarele, dar tot mai mult plouă cu vânt, fluturau fulgii de zăpadă. Miliția,

jandarmii patrolau necurmat prin ciorofleaca pieții.

Prin mijlocul pieții curgea, tot mai mare un pârăiaș grăbindu-și apele murdare. Cu cât treceau ceasurile, cu cât se apropiă votarea de sfârșit, oamenii așteptau par'că mai potoliți. Pentrucă erau siguri de izbândă sau pentrucă omul, neputând suporta mereu aceleași senzații, cade în urmă într'un fel de apatie obișnuindu-se cu orice?

Satul bădicului Simionaș era chiar în urmă. Până i-a venit rândul, dumnealui se uită des, cu ciudă par'că, în fundul păhărelului. Mulți erau de părerea să nu-l mai ducă la urnă. Însă bădicul, îndatăce văzù că oamenii din satul lui se înșirue, se puse și el drept, militărește între ei, și nu voi să înțeleagă nimic din cuvintele celor ce-l îndemneau să rămână.

„Olgoș, ne hibaz, elore“, zicea bădicul cătrănit, bătând din picior.

Îl duseră deci și pe dânsul, însă spre nenorocul lui.

În sala de votare bădicul privi cu ochii crunți la prezidentul gras care ședeă într'un fotoliu. Când acela-i puse întrebarea cu cine votează, Simionaș își scoase pieptul:

„Cu mpăratu, cu chirai — vașarhei“, zise bădicul râzând.

„Dumnetă bolând“, spuse prezidentul.

„Bolând tat'tu neamțule“, făcù bădicul care nu putea suferi vorba asta oriicine i-ar fi

spus-o, „Doctor Văsălie Grecu“ adause apoi accentuând pe silaba întâi, ca de regulă când eră beat.

Dar votul lui nu se mai scrisese. Doi panduri îl prinseră, și Simionăș numai la două zile fu eliberat din dubă.

La șase se publică rezultatul. Românii pierdură multe voturi, pentru că mulți țărani, cu toată instrucția ce li se dăduse, nu spuneau întreg numele candidatului. Le eră mai ușor să-i zică după cum se obișnuiră de mai de mult. Totuș Vasile Grecu fu declarat ales cu majoritate de șasezeci și două de voturi.

Când eșiră alegătorii români din birt, și în șiruri de câte opt treceau pe uliți, de prin curți se arată, strigându-le insulte, plebea eșită din fire. Amenințau cu pumnii și cei mai mulți își arătau dinții ca și câinii din lanț când intră un străin în curte.

Însă țărani păreau că nu-i aud. Ei mergeau veseli, liniștiți. Bucuria izbândeii li se cetea în ochi, pe față. În șopronul din „grădina domnească“ în satul vecin li se servi mâncare și beutură. Ion Florea, urcat pe-o tribună improvizată le țină o înflăcărată vorbire, mulțumindu-le pentru curajul cu care au luptat. Le vorbiă cu atâta însuflețire încât oamenii se ridicară toți în picioare și-l ascultau neclățiți. Acum, după ce trecură prin foc, ei păreau că pricep mai bine ceea ce le spuneă tânărul acela. Când sfârși, uralele nu mai voiră să sfârșască. Numele lui Grecu, a lui Florea erau pe buzele tuturor.

„Grădina domnească“ eră chiar lângă drumul țării. Nici un gard n'o despărția. Oamenii mâncău, închinău din păhare sub șopronul acela foarte mare. Unii cântău.

Pe drumul țării se furisău din când în când, uitându-se la stânga, călări sau în căruțe, țărani cari votaseră cu partida contrară. Dar se ascundeau înzadar. Cei de sub șopron îi vedeau, și începeă să ploaie asupra lor vorbe de batjocură:

„Huideo măă, prindeți iepurele!

— Iute mă, că te vede notarul!

— Uite boierii, mă, cum se aleg dintre oameni!“

Unul, care se vede, cetise pe vremuri „Calicul“ improviză versuri pe socoteala lor:

Joacă, joacă măi Martine

Că domnul te ține bine,

Da tu-l prinde și-l sucește

Prin noroiu îl tăvălește

Doar de se mai omenește!

Aceia fugeau mereu cu capetele întoarse într'altă parte. Petrecania țină vreo două ceasuri. Apoi oamenii începură să se împraștie prin sat, să-și înhame caii, și să-și vadă fiecare de drum. Numai cei din sat își petrecură până mai târziu.

Ion Florea, îmbătat de mulțumire, porni cu ceilalți orașeni cu trenul cel dintâi. De cu seară vântul începă să bată iarăși cu mie-lușei. Țicănitul lor se auzia mereu în geamurile vagoanelor.

XIII.

Cu telegrama în mână, cu ochii arzând în vâpăi, cu fața strălucitoare de fericire alergă doamna Olimpia pe scări și deschise ca o furtună ușa camerei, în care avocatul Vasile Grecu și Mărioara povesteau încet, așteptând rezultatul alegerii. Doamna Olimpia fu atât de agitată în ziua aceea, încât n'a cutezat să rămână cu bărbatul și cu fata, ci din odaia ei, privea tot mereu pe fereastră. Când văză că factorul postal intră sub poarta lor, năvăli prin ușa deschisă pe scări, îi smulse aceluia hârtia, o deschise, o sorbi cu ochii și numai decăt începă să alerge pe scări în sus. Inima îi cutremură pieptul, îi luă respirația cum i se sbăteă sub sânul stâng.

„Șasezeci și două de voturi majoritate!“ strigă ea triumfător intrând în cameră și, strălucitoare ca o zeiță, îmbrățișă cu patimă pe Vasile Grecu, pe Mărioara. Pe față o strânse mult la sânul său și o sărută pe frunte.

„Așadar Dumnezeu ne-a ajutat“, zise vesel avocatul, ridicându-se și luând telegrama.

Doamna Olimpia lăsă cu părere de rău hârtia din mână.

„Ne telegrafiază Florea“, zise Grecu zâmbind. „In cuvântul lui cred că ne putem încrede“. El trecu telegrama Mărioarei. Ea citea cuvintele, se oprî la numele lui Florea. Obrajii ei se împurpurară. Par'că aceasta ar fi fost cea dintâi scrisoare ce i-o trimite. Însă fericirea fără de margini a mamei sale o ținea într'o continuă mirare. Doamna Olimpia radea, jucă prin casă, se lăsă pe-un scaun, și ca și când ar fi ars-o se ridică numai decăt. Mărioara n'o văzuse niciodată așa de exaltată. O privea mereu, o urmărea, și nu pută să-și ascundă admirația. „Doamne, frumoasă-i mama!“ își zise domnișoara Grecu.

Doamna Olimpia umblă prin casă, radea, spuneă cuvinte de jumătate. Părea că mintea i se rătăcește. Din când în când trupul ei frumos și plin se cutremură.

Ea începă deodată să vorbească fără de mult înțeles.

„Așadar Vasile... pachetăm. În capitală. Da, vine. Va să zică a succes! Da, a succes. Da, e bine. E foarte bine! Da, un banchet. Un banchet nesmintit! Banchetul trebuie să-l facem!“ Ea tăcū. Se oprî asupra cuvântului acestuia, ca și când ar fi aflat un loc apropiat de odihnă. Ochii ei verzi ardeau întunecați

puțin. Părea că are friguri. Doamna Olimpia suferia.

Advocatul Vasile Grecu, oricât îl impresio-nase reușita lui, nu putu să nu observe neobișnuita agitație care o robise pe Olimpia. Și simți cum i se strecură în suflet niște picuri amari. Iși zicea: „Așadar Olimpia e roabă superbiei. Nu gândul că Mărioara va putea merge să se perfecționeze în pian, ci dorința ei să se știe soția unui deputat, i-a stat ei atunci pe suflet”.

„Așadar, Vasile, încă mâne trebuie să dăm un banchet!” zise doamna Olimpia lăsându-se frântă pe-un scaun.

„S'ar putea și mai târziu. Oamenii vor fi obosiți. A fost o zi grea cea de astăzi”, răspunse avocatul.

„Nu, da de unde. De cu seară, poate acum chiar vor fi sosit cei din oraș. Apoi până mâne seară este vreme de odihnă. Nu-i așa, Mărioara?” întrebă Olimpia întorcându-se spre fată.

Domnișoara Grecu privi mirată la mamă-sa. Niciodată nu i-a cerut mamă-sa și părerea ei, în hotărârile ce le luă cu avocatul. Mărioara eră învoită din tot sufletul cu propunerea Olimpiei. Ea doriă să-l vadă cât mai repede pe Ion Florea.

„Eu cred că mâne va fi bine. Nu vor fi obosiți”, zise ea.

„Așa-i?” făcu Olimpia aruncându-i o privire plină de recunoștință.

„Dacă voi credeți că va fi potrivit mâne banchetul, eu n'am nimic împotrivă, zise avocatul. Lucrul acesta, de altfel, vă privește mai mult pe voi.

— Așa-i dragă, și noi ne vom sili să răușească strălucit. Vom chema pe prietini noștri aici acasă”. Doamna Olimpia, după ce spuse cuvintele acestea se întoarse spre Mărioara.

„Așadar, dragă Maio, în urmă tot mi se va împlini o veche dorință. Tu vei putea ajunge o artistă în pian”.

Advocatul Grecu îi spusese fetei despre ce e vorba. Mărioara, atunci, deși nu se arătă bucuroasă, totuși îi mulțami tatălui său.

Acum fata, după ce-i aminti și mamă-sa, pentru întâiaoară planul lor, simți o ușoară tristeță în suflet.

„Da, mamă, dacă aflați de bine”... zise ea nehotărâtă.

„Și mai află cineva de bine, scumpa mea”. Fată, avocatul o privi întrebător.

„Domnul Florea, când te-a auzit mai întâi cântând la pian mi-a spus mie că vei ajunge, cu puțină școală, o adevărată artistă. Și, eu, în chestia aceasta sunt de-o părere cu dumnealui”.

Doamna Olimpia spuse cuvintele acestea cu vocea ei caldă, catifelată, în care parcă

vibră o adâncă sinceritate. Mărioara o întrebă repede, cu ochii plini de lumină:

„A spus domnul Florea așa?”

— Da, Maio. Însoțindu-ne într'o seară acasă”.

Mărioara simți deodată o bucurie adâncă. Repede îi veniră gândurile acestea: așadar el de-atunci mă iubește. Lui i-ar plăcea să cânt și mai bine la pian. Dacă-i place lui, pentruce să nu mă duc? Și, cu o nevino-văție copilărească, îi trecu prin cap chiar judecata aceasta: Ne putem noi cunună și mai târziu!

Mărioara se ridică și, mulțumindu-i, sărută pe doamna Olimpia. Fața fetei strălucia de fericire.

Domnul Vasile Grecu zâmbea. Pentru bucuria ce i-a adus-o Mărioarei cu vorbele sale, uită amărata ce i-o strecurase în suflet mai înainte doamna Olimpia cu superbia sa.

„Domnul Ion Florea e un tânăr foarte de treabă”, zise el vesel. „La reușita mea el a contribuit mai mult decât oricare altul. Dacă-și va lua censura și-și va deschide cancelaria, cu siguranță el va fi avocatul cel mai căutat în oraș.

— Chiar și decât dumneata?” întrebă c'o privire ștregărească Mărioara.

„Fără îndoială, fata mea. Lupta, învingerea e a tinerilor totdeauna. A lor e viața”, răspunse avocatul.

Ei începură să se sfătuiască pentru ziua de mâne. Însă doamna Olimpia nu mai putu rămâne mult. Cuvintele din urmă ale avocatului o tulburară, o râniră adânc. Ea trecu în camera vecină, în camera sa. „A lor e viața?” A cui? Întrebarea aceasta i se ridică mereu în suflet cum se ridică o bucată de lemn pe care o cufunzi în apă. A cui? A lor doi? Fata ei și Florea? Și după ce i se ridicau aceste întrebări, venia îndată și răspunsul, dela sine. Și răspunsul acesta îi părea că-i sună tare, dar sec, prin cap, prin trup, prin casă, ca un pocnet întreit de pușcă: Niciodată! Niciodată! Niciodată!

În dimineața următoare Ion Florea se sculă târziu. Membrele-i erau și acum înțepenite. Se îmbracă în silă, tândălind, și când ajunse în cancelaria avocatului Chirca erau zece ceasuri. Cuprinsul acestui birou îl indispuse și mai mult. După ce în vreme de trei săptămâni abia a lucrat aici patru zile, părea că s'a desvâțat de el. Rupându-se deodată activitatea lui agitată din zilele trecute, simțea o silă să revie iar la vechea lui ocupație. Iși puse paltonul, pălăria; și se apropie încet de masa lui de scris. Pe masă văzu un plic, îl luă, îl desfăcu, și numaidecât simți iarăși puterea de muncă, îi părû că chiar biroul e mai prietinos. Eră invitarea pentru banchetul

de seara. Se gândi îndată la Mărioara și se bucură din tot sufletul că încă de seară va putea s'o vadă, să fie lângă dânsa.

El șezù, înmuie condeii, și începù să scrie repede de unde întrerupse cu zece zile înainte. Scria cu ușurință. Din când în când se opriă: îi veniă în minte câteun amănunt dela alegere, din colindatul lui prin sate.

Advocatul Chirca abiă se arată pe la amiazi.

„Trebuie să-ți vezi de censură, să-ți deschizi cancelaria, tinere“, zise omulețul c'o voce răgușită. Apoi, îndată, începù să împrăștie prin cameră sunetele acelea metalice. Din alegeri se alesese c'un cătar strajnic. Ion Florea așteptă până se liniști bătrânul, apoi îl întrebă mirat.

„Și, pentru ce, domnule avocat?“

— Pentrucă, așa cum muncești dumneata, e păcat să lucrezi pentru alții. Eu credeam că azi n'am să-ți văd fața. Am și intrat numai din curiozitate. Eu azi n'am nici o voie de birou.

— Și eu am venit târziu, domnule Chirca“, zise Florea măgulit de lauda șefului.

„Bine-bine!“ făcù șeful cu răceală par'că. „Eu credeam — adause îndată — că ne vom vedea numai deseară la banchet. Ești chemat, nu-i așa?“

— Da. Am aflat invitarea aici pe masă. Va fi multă lume?“

— De-ar fi! răspunse Chirca. Acum odată ar trebui să nu se îngrădească prea tare doamna Olimpia. Cea mai ușoară neatenție poate să supere adânc. Și trebuie să recunoaștem, că pentru reușita lui Grecu au muncit cu mic, cu mare. Deci, de data asta, doamna Olimpia ar trebui să-și deschidă largi ușile casei.

— Și vă temeți că nu va face așa?“

— Eu nu mă tem de nimic!“ răspunse Chirca. „Dar ar fi de dorit. Odată în viață fiecare om ar trebui să recunoască nesfârșitul lanț prin care e legat de restul lumii, chiar dacă el ar fi veriga din frunte, — cea mai strălucitoare.

— Eu cred că vor fi invitați toți cei cari au contribuit la izbândă. Am fost invitat eu...“

— Ei, dumneata!“ îl întrerupse șeful. „Asta e cu totul altceva!“

— Și printru ce să fie altceva, domnule avocat?“ întrebă Florea.

„Să-mi dai voe să nu te cred atât de naiv precum te arăți,“ zise șeful cu vocea aspră. „Dumneata — domnișoara Grecu! Dumneata — bărbatul de încredere al lui Grecu la alegeri. Dumneata cum să fi rămas din lista invitațiilor?“

Ion Florea tăcù. Își luă condeii și voi să scrie mai departe. Însă nu făcù trei litere, și avocatul îi smulse condeii din mână.

„Azi nu se muncește, domnule candidat. Azi e sărbătoare,“ zise el. „Păcat că m'am răcit așa de-al dracului.“

Ion Florea zâmbi.

„Dacă domnul șef poruncește, eu n'am decât să ascult“, zise el.

„Bine, bine! Însă, ca la un șef, trebuie să-mi mai răspunzi la o întrebare“. Și avocatul se răzîmă de masă.

„Cu toată plăcerea, domnule avocat“, zise Florea.

„O să vedem îndată cu ce plăcere, începù Chirca. Îți place de domnișoara Grecu? Ei, ei, nu te roși, nu te codi, că nu mai ești copil. Îți place?“

— Da, d-le Chirca. O iubesc. O iubesc foarte mult pe domnișoara Mărioara“, răspunse Florea, suindu-i-se tot sângele în față.

„Bun. Asta-mi place! Asta-i răspuns de bărbat“, zise mulțumit avocatul.

„Dar...“ începù Florea privind la masă.

„Ei, dacă este un „dar“, atunci e rău. Ce vrei să spui?“ Și fruntea omulețului se încreși.

„Aș vrea să fie săracă, să n'aibă nimic, să nu fie din familia aceea fruntașă“. Ion Florea spuse cuvintele acestea repede, ca și când l-ar fi apăsât mereu pe suflet.

„Bun! zise mulțumit șeful. Așadar o iubești mult. Asta-i de căpetenie: iubirea. Ea va învinge și celelalte greutăți. Dar stai puțin, să nu ne grăbim. Averea ei și poziția în societate a familiei le socotești piedeci de căsătorie. Așa-i?“

— Da, domnule avocat“, răspunse Florea părând foarte serios.

„Bun. Ce crezi dumneata, ce-i averea?“ îl întrebă șeful privindu-l țintă.

„Dac'ar fi după mine! Dar aici nu se întreabă părerea mea. De bună seamă eu nu prețuesc așa de mult averea“, răspunse Florea.

„Și crede domnul candidat că-i singur în lume cu părerea asta?“ Omulețul clipi batjocoritor din ochi.

„Nu, domnule avocat, de pildă dumneata.

— Eu, întrerupse Chirca, zic că averea în sine nu-i nimic. Nu poate da un preț mai mare unui om, dacă omul acela e lipsit de alte calități. Dar mai sunt oameni cari cred așa.

☛ — Doamna Olimpia? zâmbi Florea.

— Nu. Dânsa, poate are alte principii. Pe femeia aceea o poți cunoaște foarte cu greu. Însă domnul Grecu.

— Domnul Grecu?“ întrebă mirat Ion Florea. Cu toată bunătatea ce-i eră zugrăvită pe față, avocatul Grecu îi părù lui Florea totdeauna cel puțin foarte sever. Chiar și vorbirile cumpanite, îi părură lui Florea spuse atât de grav pentru importanța cea mare ce o avea avocatul în societate.

„Da, tinere, domnul Grecu. Poți să mă crezi pe mine. Dintre prietini lui, poate eu îl cunosc mai bine, zise șeful. Așadar, adause el, din partea averii suntem liniștiți. Acum să-mi spui, poziția socială a cuiva poate să sape o prăpastie între șirurile societății noastre? N'ar fi aceasta un dezastru național?

— Ar fi, și totuși vezi și dumneata că acele prăpastii există“, răspuse Ion Florea, urmărind privirile vioae ale șefului.

„Există pentru cei cari vreau să le vadă, pentru cei a căror pricepere nu poate trece în regiuni mai înalte. Dar o minte limpede, o pătrundere foarte puternică ar putea să considere prăpastia aceasta de reală? De pildă, dumneata?“ Și șeful îl sfredeli cu privirile-i neliniștite.

„Eu, domnule avocat, nu aș putea să le văd. Noi cari suntem eșiți deadreptul din păturile țărănești putem înțelege numai într'un singur chip întreagă pătura noastră intelectuală, ca o singură clasă. Inșă, durere, între cei cari stăruie de mai de mult în pătura noastră cultă, pe cari îi despart de opincă două sau trei generații, între aceștia se află destui, cari, deși înzestrați cu judecată limpede, consideră acea prăpastie de reală“.

Până ce vorbi Florea, avocatul Chirca îl ascultă cu băgare de seamă, cu plăcere chiar.

„Acum eu te bat c'un singur argument, începî el vesel. Te bat cu prietinel Vasile Grecu. Neamul lui îl desparte de opincă nu două ci multe generații și totuși el nu știe

nici azi ce-i prăpastia aceea. Hei, tinere, o minte pătrunzătoare ca a lui nici nu poate s'o vadă. Admit și eu că sunt oameni ca și cei de cari ai amintit. Grecu însă nu-i dintre ei. Chiar imensa clientelă pe care o are la țară, marea lui popularitate pe care ai putut-o cunoaște în alegerile de-acum, dovelesc afirmația mea“. El tăcî, bătînd un tact rar, cu degetele lui osoase, în masă. Tăcea și Ion Florea. Se gândia. Deodată zise:

„Dar domnul Grecu ascultă de doamna Olimpia. Așa spune lumea.

— El e om cuminte, tinere. De multeori, pentru pacea casei, trebuie să-i dai dreptate nevestei. Inșă când e vorba de fată-sa, voința lui e mai tare decât fierul“. Domnul Chirca se opri din ciocănit și adause: „Să fi dumneata sigur că fericirea Mărioarei e pentru prietinel Grecu o chestie atât de însemnată, încât o sută de Olimpîi nu vor putea să-l abată dela hotărîrea lui“. El tăcî, se ridică cum eră răzimat de masă, își luă pălăria, și eșind îi zise:

„Așadar de seară ne întălnim, tinere. Vezi și-ți folosește libertatea de azi.

Ion Florea mai rămase încă multă vreme pe gânduri. Cumpănind mereu ce-i spusese avocatul Chirca simțea cum îi crește speranța în puțința de a-și realiza planurile sale. Și deodată începî să-l iubească, să-l stimeze mult pe avocatul Grecu, să-i fie frică de el.

*

Cântec.

Te duci, dar nu-ți mai ies în cale
Ca alte-dăji, nici nu tresar,
Din fulgerul privirii tale
Am înțeles că e 'nzădar.

Îngenunchiată de mândrie
Murind de-acum iubirea fa,
Mă vei urî o veșnicie,
Dar nu mă vei putea uita.

Catullus.

Cronici.

Vieața culturală.

Despărțământul Giurgeu al „Asociațiunii”. Sfințirea bisericii din Deda.

Asociațiunea noastră își întinde mereu aripile ei ocrotitoare asupra ținuturilor, unde cultura românească e mai primejduită. Anul trecut a reușit să pătrundă în Maramurăș, iar anul acesta a cucerit ținutul Giurgeului. Acest ținut cuprinde 12 comune, situate între Săcuii din comitatul Ciucului, dintre cari aproape jumătate sunt maghiarizate, iar celelalte sunt amenințate dintr'o generație într'alta să se înstrăineze de trupul neamului nostru. Cele 12 comune sunt următoarele: 1. Alfalău, 2. Bilbor, 3. Bicaz, 4. Ciuc-Sân-Dominic, 5. Ciuc-Szépviz, 6. Corbu, 7. Ghimeș, 8. Șermaș, 9. Giurgeu-Sân-Miclăuș, 10. Tulgheș, 11. Varviz și 12. Vașlab. Dintre acestea numai comunele înșirate dealungul frontierei României: Bilborul, Corbu, Tulgheșul și Bicazul și-au păstrat mai bine caracterul românesc. Șermașul și Varvizul de lângă gurile Murașului, deși sunt comune compacte românești, încep să slăbească; sătenii își corcesc portul și limba cu o grabă îngrijitoare. Între comunele din Giurgeu este și o minune, anume comuna Vașlab, care cu toate că e încinsă de un brâu strâns de comune săcucești, totuși își menține cu o îndărătnicie eroică caracterul etnic românesc. Celelalte cinci comune sunt aproape pierdute. Sătenii se poartă ungurește (afară de Ghimeș) și vorbesc ungurește în cea mai mare parte a lor. Peste câteva generații, mai ales dacă va izbuti planul să fie incorporate la noua episcopie maghiară — cum e vorba, — desigur că vom putea plânge pe mormântul înstrăinării lor.

Într'o excursie, pe care am făcut-o în toamna anului 1910, pentru a aduna obiecte pe seama Muzeului „Asociațiunii” și pentru a studia acel ținut din punct de vedere etnografic, colindând din sat în sat, am lansat ideea înființării unui despărțământ al „Asociațiunii”, care mă preocupă mai demult, acest ținut fiind leagănul copilăriei mele. Ideea a fost primită cu însuflețire mai cu seamă de cărturărirea din puternica comună Bicaz, cu vreo 7000 de locuitori, cu 4 preoți și cu mai mulți învățători activi și pensionați. Încredințat din partea comitetului central, am și hotărât, în înțelegere cu frunțașii din acel ținut, ca în 1911, la sărbătorile Rusaliilor, când e hram în Valea Jidanelui, una dintre parohiile Bicazului, să ținem o serbare culturală românească, cu prelegeri, reprezentație teatrală, expoziție etnografică și adunarea de constituire a despărțământului Giurgeu. Se făcuseră toate pregătirile și eram gata să plecăm la drum mai mulți din Sibiiu prin pitoreștile chei ale Bicazului, când primim o telegramă că adunarea este oprită de primpretorele din Tulgheș. Toate capacitările și apelurile noastre telegrafice pe la pretură, fișpanat și ministru au rămas zadarnice. Adunarea și serbarea proiectată

nu s'a putut ține. Se speriaseră Săcuii de năvălirea Valahilor din Sibiiu și Blaj, cum se vestește în fișicele lor locale. Năluca daco-românismului le tulburase liniștea și-i chinuie cu scrâșniri de dinți. În ziua adunării au concentrat peste 50 de jandarmi, cari aveau misiunea să ne iee în primire. Ne-au așteptat o zi întreagă la ieșirea din cheile Bicazului. Din întâmplare s'a rătăcit pe-acolo un veterinar ungar, care, neputându-și dovedi identitatea, a fost bănuie că-i vreun pui de valah din Sibiiu și a fost exkortat în ghionturile straturilor de puști până la măria sa pretorul, care se dusesse și el să apere acest colț al patriei de primejdia ce-l amenință. — Cărturarii din împrejurimi, primind prea târziu știrea opreliștii, s'au adunat în Bicaz, ca să asiste la serbări. După multe rugăminți, pretorul a permis celor din Bicaz să joace nevinovata piesă „Ruga dela Chiseteu”, eliminând câteva pasaje cari minții lui aprinse i s'au părut primejdioase. Cu această reprezentație censurată și cu obișnuita petrecere s'au încheiat serbările culturale proiectate anul trecut. Pe urmă s'au scris articole prin foile ungurești locale, atacându-ne pe noi cei dela Sibiiu și pe frunțașii cărturari din acele părți, cu deosebire pe protopopul Elie Câmpeanu. Erau țipătele răgușite ale șovinismului de provincie, cari nu meritau nici un răspuns din partea celor atacați.

Ministrul s'a milostivit pe la sfârșitul anului trecut să nimicească opreliștea ilegală a subalternilor săi, așa că în anul acesta, tot la Rusalii, am reușit să ținem, în Bicaz, adunarea de constituire a despărțământului Giurgeu. Dar de astădată s'a răsvrătit natura împotriva noastră.

Dupăce am străbătut Valea Oltului și Țara Bârsii cu trenul, am ajuns în Săcuime. Din grădinile din preajma drumului de fier, ne radeau pomii împodobiți de floare, scâlțați în raze de lumină. Ni se păreau niște zâne îmbrăcate în haine de mireasă, cari ne prevesteau roade îmbelșugate în ogorul noului cămin cultural pe cale să-l înființăm. Ne cuprinsese veselia omului ce simte bucuria unei fapte bune. Cu cât ne apropiam, însă, de munții împădușiți cu brad, cu atât vedeam ceriul mai posomorît și mai războinic. Dela ultima stație a drumului de fier mai aveam să facem o zi întreagă cu căruța, ca să ajungem în Bicaz. Gândul că am putea fi botezați de ploaie, ne întristă, și în noaptea de odihnă, petrecută în Sân-Miclăușul Giurgeului, am visat numai raze de soare, păduri umbroase și murmur de izvoare. A doua zi des de dimineață ne-am pomenit învăluiti de-o ceață deasă ce împânzește întreg ținutul. Parcă eram într'o temniță. Am plecat tăcuți și îngrijați de soartea ce ne-așteaptă. Mai aveam de făcut un ceas cu trenul până la Ditró, unde ne așteptau două căruțe din Bicaz. Ploaia curgea potop, când ne-am dat jos din tren. Cuibăriți, ca vai de noi, în cele două căruțe țărănești, cât două coji de nuci, învăliți în țoale ude, în pânză cerată și șguliți sub umbrele, am străbătut, scâlțați mereu

de lacrimile norilor întunecați, mai întâiu șoseaua Putnei, pe care ne-am luptat și cu obrăznicia căruțelor săcuesti, ce veniau șiruri-șiruri încărcate de scânduri și butuci, oprindu-ne în loc câte un sfert de ceas și nevoind să se ferească din cale, pe urmă drumul prăpăstios și rupt de torente al Bicazului. Pe înserat, cu chiu cu vai, sdrobiți de hurducatul căruțelor, stropiți de noroi și uzi deabinele am coborât în văile Bicazului. Câțiva cărturari ne-au eșit înainte până la poalele dealului Bălaj, căutând să ne ușureze greutatea drumului. Casa primitoare și vinul bun ale părintelui Butnariu din Valea Jidanului ne-au mai înseninat. Rugându-ne Tatălui ceresc să ne învrednicească măcar în sărbătorile Rusaliilor de fața sfântului soare, am adormit toți trei ca buștenii.

În ziua de Rusalii iarăș nori și ploaie. Mai necăjit eră prietinel T. R. Popescu, care venise anume cu două aparate, ca să fotografieze peisaje, porturi, obiceiuri etc. pentru complectarea studiilor mele etnografice.

Pretorul din Tulgheș sosise și el cu 30 de jandarmi. Nici acum nu eră împăcat cu gândul că vor scăpa Săcuii de o revoluție valahă. Nu s'a știit să-i trimită chiar și în biserică la serviciul divin. Iar patrurile de jandarmi ne pândeau de pe uliță de cum s'a crăpat de zi.

Din cauza vremii rele s'a adunat lume puțină. După prânz răsbumându-se ceriul câteva clipe, am adunat poporul în curtea școalei, subsemnatul le-a vorbit despre „Asociațiune” și despre foloasele învățaturii, iar conferențiarul agronomic, d-l Aurel Cosciuc, despre cultura vitelor. Sătenii ascultau cu multă luare aminte, ascultă și pretorul, notarul săcuii și jandarmii ce ne păzeau. Ce n'au putut face jandarmii, a făcut ploaia. Când vorbea conferențiarul agronomic mai bine, a început să curgă din nou, împrăștiindu-ne. După câteva clipe de așteptare, am deschis frumoasa expoziție etnografică aranjată în pavilionul din grădina d-lui T. Crușitu, directorul băncii locale. Deschiderea expoziției a făcut-o d-l preot Al. Cojocariu, iar subsemnatul a vorbit țaranilor despre importanța portului și a industriei casnice. În pavilion erau adunate multe dintre minunatele cusături și țesături ale femeilor din Bicaz, și alte obiecte prețioase, dintre cari o bună parte au fost reținute pentru Muzeul „Asociațiunii”. Meritul de a fi adunat aceste obiecte le revine: doamnei preotese Maria Cojocariu, mătușii Elisaveta Timariu și cumintei fetișcane Domnica Vaidoș, apoi domnilor preoți Butnariu și Cojocariu și altor cărturari.

A doua zi de Rusalii am ținut adunarea de constituire a despărțământului Giurgeu, d-l Cosciuc și d-l preot Cojocariu au ținut o prelegere cu schiopticonul despre viața lui Isus și seara s'a reprezentat piesa plină de haz „O viișoară” de Octavian Prie, profesor în Blaj. Toate au reușit deplin. Însuși pretorul s'a mulcomit și ne-a felicitat pentru isprava făcută, iar jandarmii umblau domoliți și respectuoși pe uliță. — Director al despărțământului Giurgeu s'a ales vrednicul protopop Elie Câmpeanu, iar membrii în comitetul cercual d-nii: Dr. Mihail Dobrean, avocat, Vasile

Urzică, preot, Pompeiu Butnariu, preot, — căruia îi revine o bună parte din meritul de a se fi înființat acest despărțământ —, și Nicodim Rus, învățător în Vașlab. Din pricina drumurilor stricate și a ploilor, mulți dintre cărturarii și fruntașii din împrejurimi au lipsit, dar desigur toți au fost cu sufletul între noi. Nădăjdum că după ce am reușit să arborăm, cu greutate mari, stindardul culturii românești și în ținutul Giurgeului, va urma o viață nouă națională pentru țaranii cinștiți și cuviincioși din aceste părți. Cărturărirea sperăm că se va așterne pe lucru serios și va căută să vină în ajutorul sătenilor năpăstuiți de străini.

După ce i-am mulțumit din inimă părintelui Butnariu pentru buna găzduire cu care ne-a învrednicit, în tovrășia prietinelui Popescu — care a reușit cu toată vremea neprielnică să facă multe fotografii artistice — am plecat prin Tulgheș, Corbu și Bilbor să ne continuăm studiile. Am colindat câteva zile satele adăpostite în văile Carpaților, cu sufletul înseninat de credința ce și-o inspiră apropierea de țărănimea noastră viguroasă și deșteaptă. În lupta vieții ai de multeori clipe de îndoială și de amărăciune, născute mai cu seamă din atmosfera nedreptăților brutale ce trebuie să le înduri ca om al publicității în urmărirea unui ideal. Sfătuiesc pe toți cei cutropiți de asemenea necazuri, să se pogoare câteva zile în mijlocul poporului și-i asigur că vor întineri sufletește. Vor uita toate nedreptățile și se vor apuca cu puteri proaspete de intruparea visurilor ce-i frământă. Străbătând văile pitorești ale Bistricioarei, ce-și pornește apele din picurile Carpaților, și întâlnind țărani cu fețele îmbujorate de sănătate și voinici, ne simțiam parcă și noi mai tari și mai îndărătnici.

Vremea nu ne-a protejat nici în această excursie. Cu toate aceste am lucrat, pe apucate, cum s'a putut. Am adunat un material destul de bogat pentru studiile ce ne preocupau.

În nădejdea că vom mai putea revedea aceste ținuturi pitorești, le-am părăsit, ieșind, prin Topliță, la drumul de fier. Toplița-română e aproape de nerecunoscut. Capitalul ovreesc investit în întinsele exploatare de păduri a devastat nu numai podoaba munților ci și sufletul sătenilor români. Și-aici începe să se observe influința dezastruoasă a culturii străine. Mulți dintre locuitori s'au ruinat și materialicește, și-au înstrăinat drepturile de proprietari de păduri pe prețuri de nimica, îmbogățind pe ovreii de toate neamurile. Lipsa de sfătuitoari devotați ai poporului se pare că e cauza tuturor relelor din această comună fruntașă din preajma Săcuii.

Pe valea Murășului, ne-am coborât în satul Deda, unde I. P. S. Sa Mitropolitul Ioan Meșianu sfinția noua biserică, clădită în stilul bisericilor vechi din Moldova. Biserica din Deda și cea din Meșterhaza, ambele făcute de arhitectul I. Pamfilie din Sibiu, sunt dintre cele mai frumoase biserici dela sate pe cari le cunosc. Aceste lăcașuri de credință, în stil românesc, sunt o podoabă a văii Murășului!

În Deda s'a adunat poporul din împrejurimi, ca să asiste la solemnitatea sfințirii. Au venit și cărturari din toate părțile. Bolta albastră a ceriului trimitea razele de lumină ale soarelui, ca o binecuvântare asupra acestor serbări frumoase. Am admirat pe I. P. S. Sa Mitropolitul Meșianu, care deși încărcat de ani nu pregetă a se cobori în mijlocul poporului, ca să-l înțarească în credința strămoșească.

Poporul din acest ținut e mai vioi și mai îndrăzneț ca cel adăpostit prin văile Munților. Ai, însă, impresia că conducătorii nu-și prea bat capul de soartea lui. Mulți dintre cărturari sunt preocupați de interesele lor și de unele înclinări plutocrate foarte puțin laudabile. Cei puțini, cari văd aceste scăderi, tac și ridică din umeri, spunând că nu pot schimba lumea. Dar nădejdea unei îndreptări nu o putem pierde, căci am întâlnit și câteva porniri frumoase și îndemnuri bune. Biserica și Asociațiunea pot schimba multe, dacă vor munci sistematic. Și sunt semne că se vor îndreptă și aici multe rele.

O. C. T.

Istorie.

Statua lui Cuza-Vodă.

Desvălirea statuei lui Cuza-Vodă din Iași a luat proporțiile unei serbări naționale rare. Cărturarii și țărani din aproape toate ținuturile locuite de Români au pelerinat în capitala Moldovei ca să talmăcească sentimentele de admirație a întreg sufletului românesc față de memoria celui ce-a înfăptuit unirea. Cuvintele nepieritoare ale înțeleptului sfetnic a lui Cuza-Vodă, a marelui Mihail Kogălniceanu: „În trecut aceleași dureri am îndurat, același viitor avem de asigurat, aceeași soartă de împlinit” — au rămas până astăzi de actualitate. Cei ce-au luat parte la desvălirea statuei ce simbolizează primul pas spre unirea poporului nostru, desigur au simțit fiorii dorinței de intrupare a visului îndepărtat.

Faptele lui Cuza înșirate pe tabla de bronz a monumentului dovedesc viitorimii, că dânsul e vrednic de laurii nemuririi ca domnitor și de prinosul de admirație ce i se aduce. Iată cuvintele drepte, cari resumă evenimentele din scurta lui Domnie:

Cuza-Vodă, în scurta lui domnie de șapte ani, a pus temelile Statului Român:

El a intrupat Unirea și a făcut din două provincii orientale o țară respectată.

El a readus în patrimoniul național a șasea parte a pământului strămoșesc închinat mănăstirilor grecești; — și, prin afirmarea autocefaliei bisericii române, a înlăturat pentru totdeauna încălcările Patriarhiei dela Constantinople, în afacerile religioase ale Statului.

El a împroprietărit, cu pace, 600.000 familii rurale și a făcut pe țărani cetățeni liberi.

El a suprimat privilegiile de clase — și, prin organizarea Tribunalului, Curților și Curței de Cassație, a pus bazele dreptății, una și aceeași pentru toți.

El a creat școalele și Universitățile — și prin obligativitatea învățământului a dat avânt culturii românești.

El a organizat puterea militară română — chemând prin sorși pe toți tinerii la apărarea patriei.

În sfârșit prin puterea voinței Lui, a întemeiat adevărata suveranitate națională, pentru că a rupt pactul

Alexandru I. Cuza-Vodă.

politică împus de străini în 1857 și a izbutit să obțină în 1864 — dela marile Puteri — recunoașterea dreptului de a ne alcătui înșine așezămintele politice, fără amestecul nimăru. Această mare izbândă politică a făcut posibilă libera noastră constituire la 1866 — și înființarea Dinastiei Române prin M. S. Carol I, din ilustra familie Hohenzollern.

În numele poporului român s'a ridicat acest monument, prin subscripție publică, pentru ca să se slăvească în curgerea vremilor memoria marelui Domnitor român.

La desvălirea statuei a luat parte și Maiestatea Sa Regele Carol I, care a rostit următoarea cuvântare:

„Cu o vie satisfacțiune am venit în iubita Mea a doua Capitală, spre a da o însemnătate și mai mare acestei sărbători naționale, menită a dovedi că poporul român știe a se arăta recunoscător cătră cei

cari l-au sprijinit întru îndeplinirea aspirațiilor sale.

Cea mai înaltă, cea mai sfântă dintre aceste aspirațiuni a fost unirea țărilor surori, pentru care au luptat necurmat în împrejurări grele și chiar primejdioase, toți frunțașii marelui generațiuni dela mijlocul veacului trecut.

Domnitorul Alex. I. Cuza a avut gloria de a lega numele său de acest mare fapt istoric, început prin alegerea sa și adus la deplina înfăptuire prin încordata sa stăruință.

Sunt însă alte fapte mari, mai personale, cari îndreptățesc cinstirea ce i se face astăzi pe lângă unire. Acest monument ridicat pentru recunoștință obștească, mai însemnează desrobirea țăranilor, secularizarea bunurilor mănăstirești și îndrumarea țării către neatârănare.

Voința hotărâtă a lui Vodă-Cuza și pătrunzătoarea înțelepciune a sfetnicilor săi, găesc în sfârșit dreapta și frumoasa lor răsplată.

Primul Rege al României, își îndeplinește o sfântă datorie către primul Domnitor al țărilor surori unite, aducând în fața acestui monument prinusul de cinste ce se cuvine memoriei lui Cuza-Vodă, care va rămâne deapădură neștearsă în amintirea poporului.

În momentul când M. S. Regele a pronunțat că Vodă-Cuza a fost desrobitorul țărâneli, și-a descoperit capul, aplecându-se în fața monumentului; atunci mulțimea a izbucnit în entuziaste aclamațiuni!

Țăranii cari au luat parte la pelerinagiul făcut la mormântul lui Cuza, sărutau țărâna mormântului, rostind vorbe de recunoștință cuvioase față de cel ce li-a sdorbit lanțurile robiei.

La serbări s'au ținut discursuri de mitropolitul Moldovei, de ministrul Arion, de profesorii universitari N. Iorga și A. D. Xenopol, de primarul Iașului Gh. Botez și de alții. Toți au proslăvit în cuvinte entuziaste pe legendarul Cuza-Vodă și pe Suveranii dinastiei regale.

Însemnătatea lui Cuza pentru Unire a accentuat-o foarte nimerit primarul Iașului Gh. Botez:

„Vodă-Cuza, a știut să grăbească în mod fericit mersul istoriei. A știut toate să le folosească, toate piedecile să le înfrunte, să le doboare.

Din energia, din credința entuziastă în destinele poporului român, a dat energie și încredere unei întregi națiuni. El a știut să imprime pecetea personalității sale pe întreaga epocă a redeșteptării și regenerării poporului românesc.

Și iată pentru ce Cuza Vodă este și va rămâne deapădură în amintirea Românilor un erou legendar a căruia figură va crește pe atât mai luminoasă pe cât veacurile se vor scurge mai numeroase”.

Serbările din Iași vor rămâne ca o dovadă că poporul românesc își știe cinsti trecutul și pe bărbații cari îi călăuzesc destinele pe cărările progresului.

Statua lui Cuza ridicată prin colectă publică și de cei mai săraci e o faptă care ne poate întări credința în virtutea neamului nostru, căci recunoștința e cea mai frumoasă garanție a acestei virtuți.

Însemnări.

Florile Dalbe. Așa se numește primul volum de poezii al d-lui I. U. Soricu. Ca un colindător sfios și cu glasul de argint bate acest nou cântăreț dela noi la porțile literaturii, unde desigur va fi primit cu bucurie, căci cântecele lui conțin note originale și frumoase. Poeziile ținute în ton popular sunt poate cele mai reușite din volum. Cităm una dintre ele:

Pribegie.

Mână, murgule 'nspumat,
Să ieșim în zori din sat,
Nu câtă la vânt și ploii,
Că nu nergem la război,
Nici la mândra ochi senini,
Da ne ducem în străini.

Greu voinicul, grea e calea,
Grea pe sufletu-mi e jalea,
Mână, murgule, că știi
Că 'nzadar ne-am mai opri:
Că nu ne-au gonit străinii,
Da ne-au fost urit frașinii.

Când lovești în piatră seacă,
Fulger sub potcoavă-ți treacă.
Nu ne-au izgonit cei răi,
Da ne-au urit frașii mei.
Nu-i bată suspinele,
Dea-le Domnul binele,
Ușurare la nevoi,
Să gândească și la noi...

Stai, murgule, stai pe deal,
Și-mi mai cată spre Ardeal,
Că-mi tot spune-o șoaptă rea
Că noi nu l-om mai vedea.
Spre cel mândru colț de rai
Să cătăm cu jale — stai,
Stai, murgule, stai.

Deși aproape același subiect l-au mai cântat poezii Iosif și Goga, totuș d-l Soricu a reușit să-i împrumute farmecul noutății.

În creațiunile lui Soricu găsim în mod firesc influința antecesorilor săi dela Eminescu până la Goga, dar cu toate aceste izbutește să aibă o notă personală nouă. Dintre poezii mai cităm:

Coboară, noapte...

Din adâncul zărilor
Iese doamna mărilor
Și-și privește 'n fund de mare
Salba de mărgăritare,
Și-și deșiră stelele
Ca mândra măregele.

Focul apele despică,
Munții genele-și ridică,
Tăinuit în umbră moare
Viersul de privighetoare,
Cum se curm' al mamei cânt
Lângă leagănul ei sfânt.

Noapte, noapte fermecată,
Mă găsești ca și-altă-dată,
Înfrățit cu-acelaș dor,
Și cu gândul călător
Străbătând cărările,
Măsurându-ți zările.

Te desprinde și, ușoară,
Peste mine te coboară,
Peste gândul obosit,
Peste sufletul umbrat.
Pacea nopților cu stele
O trimite minții mele.

Dorul să-mi adoarmă lin
Cum adoarme albul crin
Și visează 'n nopți pustii,
Cum s'abat în zori de zi
Aripi dragi de fluture
Roua să i-o scuture...

Volumul a apărut în editura revistei „Ramuri” din Craiova și se vinde cu 2 lei. Nădăduim că cetitorii își vor procura acest volum, împodobit cu o frumoasă copertă de pictorul Bulgăraș, ca să poată cunoaște mai deaproape talentul unuia dintre cei mai de seamă publiciști ai generației tinere.

✽

Simbolul ignoranței. Dacă a fi simbolist înseamnă să fii ignorant, atunci d-l Emil Isac dela Cluj este cel mai talentat simbolist, poate fi chiar simbolul simbolismului, adevărat al ignoranței. De unde ne scoatem acest gând?! Din numărul 170 al „Rampei” bucureștene, în care am cetit un articol prim semnat de d-l Isac, un articol cu titlul „La Comtesse Mathieu de Noailles”.

E vorba de scrisul d-nei de Noailles din Les Annales asupra României, de aprecierile presei românești asupra lui și de poezia d-lui Octavian Goga. Nici vorbă că fantele nostru dela Cluj, cu obișnuita-i francheță... interesantă, ca să zicem așa, aprobă gestul d-nei de Noailles și-l găsește foarte „just”. Mă rog, s'ar putea să facă alt gest contesa noastră, câtă vreme trăește la Paris, alături de Anatole France, D'Annunzio, Henri de Règnier, Andre Gide, Ernst la Jeunesse? Nu, răspunde d-l Isac, cu hotărâre.

Acum noi nu mai cercăm să-l combatem pe d-l Isac care și-o fi având și el, săracu, părerile lui. Cetim numai articolul încă odată și ne înspăimântăm de groaza numelor de scriitori streini și indigeni, cu cari este căptușit: Anatole France, D'Annunzio, Henri de Règnier, Andre Gide, Ernst la Jeunesse, Maeterlinck, Holger Drachmann, Moelles, Jacobsen, Rops, Rimbaud, Schnitzler, Iorga, Goga, etc. etc. (Apropo de Schnitzler. Pentru istorie însemnăm că d-l Isac a vorbit odată cu el. Marele scriitor vienez a dovedit, că n'are nici cea mai elementară cunoștință de geografie: credeă că Cetinje e capitala României. Întrebați-vă cu d-l Isac împreună!) Cum zicem, cetim aceste nume de scriitori cum ies la tipar, ca scădase din înăneacă și ne închipuim pe d-l Isac în biblioteca d-sale, încun-

jurat de sute și sute de volume, pe cari d-l Isac le-a cetit pe toate.

— Ce om cult, murmurăm căzând pe genunchii cioarecilor noștri, ce om cult!

— Aș, de unde d-le, răspund două vorbe chinute din articolul d-lui Isac, scoală sus, ești victima unei scamatorii. Privește-ne!

Ne uităm și cetim de pe fața acestor sărmene vorbe întreaga lor mândrie romană rănită. Înțelegeți, d-l Isac care ne vorbește cu atâta emfază despre toți scriitorii lumii, nu știe nici atât că „fraus” este de genul femenin, nu știe, și-i trăneste un „pius fraudas”, de se vor fi cutremurat strămoșii noștri latini în columbăriile lor.

Pius fraudas!

Scrieți, vă rugăm d-le Isac, mai departe despre modernism, despre cultură, dar mai ales despre cultură...

Cât privește „primitivismul nostru intelectual” care nu pătrunde prin „Luceafărul” până la contesa de Noailles, fiindcă „Luceafărul” nu se cetește în acele regiuni, prin cari d-l Isac n'a umblat de altfel niciodată, ținem să publicăm următoarea telegramă, pe care a primit-o d-l Goga dela prințul Emanuil Bibescu:

Attendrie par la poème de Goga te prie
faire pour le mieux et dire que ces vers
m'ont touchée beaucoup. Anna.

Să caute în dicționar d-l Isac, să traducă exact, și va vedea că contesa de Noailles, nu numai că a cetit versurile d-lui Goga, dar a fost și înduioșată de ele.

D-l Emanuil Bibescu a însoțit telegrama aceasta cu următoarele rânduri:

Primind telegrama asta dela vara mea Anna
de Noailles, drept răspuns la versurile d-tale
ce-i trimisesem, am crezut că ar putea să te intereseze
cetirea telegramei. Emanuil Bibescu.

Publicăm această telegramă primită înainte cu câteva săptămâni, numai fiindcă vrem să tăiem o rază dreaptă prin fumurile caraghioase ale d-lui Isac, conivorbitorul d-lui Schnitzler...

.....

Bibliografie.

Henric Stahl, *Dela manevre și alte schițe vesele*, tip. „Neamul Românesc”. Vălenii de munte, 1912. Prețul: Lei 1.50.

Maxim Gorki, *Omorul*. Leonid Andreiev, *Prăpastie*, Biblioteca Lumina Nr. 26. Prețul: 30 bani.

Karin Michaelis, *Vârsta periculoasă*, jurnalul unei femei. În românește de Horia Carp. Editura „Librăria nouă”. București, 1912.

S. Mehedinți, *Cătră „Popeștii” partidului liberal*. Minerva. București, 1912. Prețul: 20 bani.

I. Chiru-Nanov, *Peste Dorna...* Editura revistei „Flacăra”. București, 1912. Prețul: 2 Lei.

Dumitru C. Moruzi, *Pribegi în țară răpită*. Roman social basarabean. Institutul de arte grafice N. N. Stăfăniu. Iași, 1912. Prețul: 3 Lei.

ort. C. Iacoban